

CZU: 343.357

DOI: 10.5281/zenodo.3747780

LATURA SUBIECTIVĂ A INFRAȚIUNILOR DE NEGLIJENȚĂ ÎN SERVICIU (ART. 329 CP RM)

Adrian POPENCO

doctorand, USM,

adjunct al Procurorului-șef al Procuraturii mun. Chișinău
<https://orcid.org/0000-0002-2924-0652>

Partea I

SUMAR

Studiul efectuat are drept scop identificarea laturii subiective a infracțiunilor de neglijență în serviciu (art.329 CP RM). S-a demonstrat că imprudența este forma vinovăției care caracterizează infracțiunile prevăzute de art.329 CP RM, dar nu și intenția, deși acest lucru nu este prevăzut explicit în textul normei de incriminare. Maniera legislativă de descriere a laturii subiective în conținutul art.329 CP RM creează probleme la determinarea modalității concrete a imprudenței pe care trebuie să o manifeste făptuitorul pentru imputarea neglijenței în serviciu. În pofida acestui fapt, s-a ajuns la concluzia că făptuitorul poate acționa atât cu încredere exagerată, cât și din neglijență. Totuși, în vederea eliminării eventualelor probleme în aplicarea art.329 CP RM, din perspectiva aflării conținutului laturii subiective a infracțiunilor de neglijență în serviciu, sunt formulate unele propuneri legislative menite să ducă la îmbunătățirea textului art.329 CP RM.

Cuvinte-cheie: *neglijență în serviciu, imprudență, latură subiectivă, componență de infracțiune, atitudine neglijentă, atitudine neconștientioasă.*

În prezentul studiu științifico-practic ne propunem să elucidăm conținutul laturii subiective al infracțiunilor de neglijență în serviciu, stipulate de art.329 din Codul penal al Republicii Moldova (în continuare – CP RM [8]).

Pentru început, amintim că în structura laturii subiective intră: vinovăția, scopul și motivul. În cazul infracțiunilor prevăzute la art.329 CP RM, doar vinovăția reprezintă semn obligatoriu. Celelalte două constituie semne facultative, neavând relevanță la calificare. Mai exact, motivul

SUBJECTIVE SIDE OF THE OFFENCES OF NEGLIGENT PERFORMANCE OF DUTIES (ART.329 PC RM)

Part I

SUMMARY

The study aims to identify the subjective side of the offences of negligent performance of duties (art. 329 PC RM). It has been demonstrated that imprudence is the form of the guilt that characterizes the offenses provided to art. 329 PC RM, but not the intent, although this is not explicitly provided in the text of the incrimination norm. The legislative way of describing the subjective side in the content of art. 329 PC RM creates problems in determining the concrete form of the imprudence that the perpetrator must manifest for imputation of negligent performance of duties. Nevertheless, it was concluded that the perpetrator can act both with exaggerated confidence and negligence. However, in order to eliminate potential problems in the application of art. 329 PC RM, from the perspective of finding out the content of the subjective side of the offenses of negligent performance of duties in the service, some legislative proposals are formulated to improve the text of art. 329 PC RM.

Key-words: *negligent performance of duties, imprudence, subjective side, criminal component, negligent attitude, careless attitude.*

poate apărea pe post de semn facultativ. Scopul, însă, nu este incident în cazul infracțiunilor de neglijență în serviciu; or, scopul (finalitatea urmărită de făptuitor la săvârșirea faptei infracționale) este incompatibil cu forma imprudentă a vinovăției. Dar așa cum se va vedea *infra*, tocmai respectiva formă a vinovăției este caracteristică faptelor infracționale consemnate la art.329 CP RM.

În cele ce urmează vom supune examinării principalel semn al laturii subiective a infracțiunilor de neglijență în serviciu: *vinovăția*.

Ab initio, precizăm că, la descrierea infracțiunilor prevăzute la art.329 CP RM, legiuitorul nu a prevăzut explicit forma vinovăției cu care acționează făptuitorul la comiterea faptei prejudiciabile, precum și nici atitudinea psihică a acestuia față de urmările prejudiciabile cauzate, motiv din care în literatura de specialitate nu există unanimitate de păreri în ceea ce privește forma vinovăți-

ei avută în vedere de legiuitor la adoptarea textului normelor de incriminare supuse analizei. Pe bună dreptate, se arată în doctrină că modul de descriere legislativă a normelor care stabilesc răspunderea penală pentru neglijență în serviciu nu permite a trage o concluzie certă privind conținutul laturii subiective [57, p.22].

B.V. Voljenkin sugerează că infracțiunile analizate pot fi comise atât din imprudență, cât și intenționat. Dânsul opinează: „Atitudinea neconștiințioasă sau neglijență față de serviciu nu semnifică caracteristica atitudinii psihice a persoanei cu funcție de răspundere față de fapta socialmente periculoasă și urmările acesteia. O atitudine neconștiințioasă față de serviciu manifestă și persoana cu funcție de răspundere care intenționat nu-și îndeplinește sau îndeplinește necorespunzător obligațiile sale de serviciu, prevăzând și dorind (admițând în mod conștient) survenirea urmărilor socialmente periculoase” [27, p.242].

La rândul său, V.A. Kocerga subliniază că, întrucât art.329 CP RM nu conține vreo specificare a formei vinovăției, corespunzător – se poate de presupus că aceste fapte pot fi comise nu doar din imprudență, ci și cu intenție [33, p.63]. Aceeași remarcă este făcută față de norma inserată la alin.(1) art.293 din Codul penal al Federației Ruse [33, 18]. În continuare, același autor se contrazice atunci când afirmă că lipsa în legea penală a mențiunii privind forma imprudentă a vinovăției față de urmările socialmente periculoase nu transformă neglijența în serviciu în infracțiune intenționată [33, p.18].

Cu titlu de critică față de modul de specificare a formei vinovăției cu care trebuie să acționeze făptuitorul la săvârșirea infracțiunilor analizate, M.A. Tineanaia punctează: „Interpretarea literară a textului de lege, într-adevăr, permite a trage concluzia că infracțiunile de neglijență în serviciu pot fi săvârșite cu intenție: atât directă, cât și indirectă. Stipularea în legea penală a atitudinii neglijente sau neconștiințioase a persoanei cu funcție de răspundere față de obligațiile sale de serviciu nu exclude această posibilitate” [48, p.140].

Împărțim punctul de vedere care aparține lui E.V. Țariov: „Întrucât în componența neglijenței în serviciu lipsește specificarea formei vinovăției, aceasta trebuie identificată ținându-se cont de semnele laturii obiective reflectate în dispoziția normei. În orice caz, la săvârșirea neglijenței în serviciu este exclusă atitudinea intenționată a făptuitorului față de cauzarea urmărilor socialmente periculoase” [56, p.217-218].

Nu considerăm că omisiunea legiuitorului de a prevedea expres forma vinovăției în dispoziția normei incriminatoare echivalează cu posibilitatea comiterii neglijenței în serviciu cu ambele forme de vinovăție. O atare concluzie nu transpare nicidecum din legislația Republicii Moldova. Tehnica specificării exprese a imprudenței în calitate de formă a vinovăției cu care poate acționa făptuitorul la săvârșirea infracțiunii este străină legislației penale a Republicii Moldova. Forma vinovăției poate rezulta din alte împrejurări.

In concreto, forma vinovăției în componența infracțiunilor prevăzute de art.329 CP RM se desprinde, în primul rând, din termenul „neglijent” utilizat în dispoziția

alin.(1) art.329 CP RM, care desemnează cauza neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare de către persoana publică a obligațiilor sale de serviciu. În același timp, după cum am evidențiat *supra*, B.V. Voljenkin este, însă, de părere că expresia „atitudine neconștiințioasă” din conținutul aceleiași norme denotă că neglijența în serviciu poate fi comisă și intenționat. Iar V.A. Kocerga susține că în această ipoteză se învederează o coliziune între litera și spiritul legii [33, p.124].

În ceea ce ne privește, considerăm prea categorice aceste afirmații. Este adevărat că sintagma „atitudine neconștiințioasă” implică manifestarea unei atitudini intenționate față de fapta de neîndeplinire sau de îndeplinire necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu. Totodată, aceasta nu implică manifestarea unei atitudini similare și față de eventualele urmări prejudiciabile. În raport cu acestea făptuitorul poate manifesta doar imprudență. Subscriem opticii autorilor S.V. Izosimov și E.V. Țariov: „... unele sau alte obligații de serviciu pot fi neîndeplinite intenționat sau în rezultatul unei gafe (uitării, distragerii, delegării obligațiilor de serviciu unei alte persoane etc.). Totuși, este exclusă ipoteza manifestării unei atitudini conștiente față de cauzarea urmărilor socialmente periculoase” [32, p.232]. V.A. Merzliakova subliniază că acest lucru nu este întâmplător, întrucât recunoașterea formei intenționate a vinovăției față de urmările prejudiciabile ar atrage după sine un șir de contradicții serioase [38, p.31].

Dacă făptuitorul ar manifesta intenție față de urmările prejudiciabile, s-ar pierde linia de demarcație între infracțiunile prevăzute la art.329 CP RM și cele consemnate la art.327 CP RM (abuzul de putere sau abuzul de serviciu). De aici rezultă o altă circumstanță, din care se desprinde fără echivoc forma vinovăției în cazul infracțiunilor investigate, și anume: existența în același capitol din Partea Specială a Codului penal a unor norme similare după conținut, din punctul de vedere al laturii obiective, și diferite, din punctul de vedere al laturii subiective (este vorba de infracțiunile prevăzute la art.327 CP RM).

Interpretând sistematic normele înscrise la art.329 CP RM în raport cu cele specificate la art.327 CP RM, ajungem la ferma concluzie că infracțiunile de neglijență în serviciu nu pot fi comise intenționat, ci doar din imprudență.

Chiar și interpretarea logică a normelor prevăzute la art.329 CP RM ne îndeamnă spre concluzia că infracțiunile de neglijență în serviciu sunt susceptibile de săvârșire, în exclusivitate, din imprudență. Meritorie este observația autoarei M.A. Tineanaia, în acord cu care natura juridică a infracțiunilor cercetate exclude posibilitatea comiterii acesteia cu intenție [48, p.140].

Același lucru reiese interpretând istoric cadrul incriminator supus examinării. Normele ce incriminează neglijența în serviciu au apărut și s-au dezvoltat în tandem cu normele ce incriminează abuzul de putere sau abuzul de serviciu. Comparativ cu cele din urmă, primele au sancționat comportamentul imprudent al persoanei publice admis în procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu. Nu avem motive să afirmăm că incriminările respective și-au modificat în timp conținutul în ceea ce privește atitudinea psihică a făptuitorului față de cele săvârșite.

În concluzie, imprudența este forma vinovăției care caracterizează infracțiunile prevăzute la art.329 CP RM, nu însă și intenția. Acest lucru este susținut de majoritatea autorilor [58, p.605; 28, p.540; 23, p.416; 10, p.25; 31, p.36; 50, p.32; 54, p.762; 24, p.64; 35, p.871; 30, p.10; 57, p.22; 46, p.189; 26, p.59; 32, p.323; 36, p.106-107; 40, p.900; 42, p.605; 55, p.641; 34, p.354; 27, p.187; 13, p.424; 29, p.38; 5, p.914; 18, p.991; 1, p.287; 17, p.397; 2, p.705; 3, p.532; 4, p.725]. Din aceste motive, nu putem fi de acord cu statuările de mai jos, reținute în practica persoanelor abilitate cu aplicarea legii penale: „*Prin acțiunile sale intenționate (sublinierea ne aparține – n.a.) C.S., fiind persoană cu funcție de răspundere, îndeplinindu-și necorespunzător obligațiile de serviciu, ca rezultat al unei atitudini neglijente...*” [20]; „*M.V. a fost învinuit că, prin acțiunile sale intenționate (sublinierea ne aparține – n.a.), a comis neglijență în serviciu...*” [12]; „*Instanța de apel a constatat că, prin acțiunile sale intenționate (sublinierea ne aparține – n.a.), S.S. a săvârșit infracțiunea prevăzută de lit.b) alin. (2) art.329 CP RM - neglijență în serviciu*” [11]; „*Prin acțiunile sale intenționate (sublinierea ne aparține – n.a.) T.A. a comis infracțiunea prevăzută la art.329 CP RM...*” [19]; „*De către acuzare n-a fost confirmată nici latura subiectivă, intenție directă sau indirectă (sublinierea ne aparține – n.a.) a infracțiunii imputate inculpaților*” [21].

Aprecierile juridico-penale enunțate vin în dezacord cu explicația causală înscrisă la pct.12 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu”, nr.7 din 15.05.2017 (în continuare – Hotărârea Plenului CSJ nr.7/2017) [15], în corespundere cu care „infracțiunile de neglijență în serviciu pot fi comise doar din imprudență”.

În legislațiile penale ale unor state străine identificăm modele în care lucrurile stau puțin diferit. La concret, în Codul penal al Suediei [61], al Norvegiei [60] și în cel al Letoniei [62] articolele similare celui supus examinării stabilesc răspunderea penală pentru faptele comise atât din imprudență, cât și cu intenție. Ilustrativ este următorul conținut al normei incriminatoare cuprinse în Codul penal al Suediei: „Persoana care, în procesul îndeplinirii obligațiilor de serviciu, prin acțiune sau omisiune, intenționat sau din imprudență, nu-și îndeplinește obligațiile de serviciu trebuie condamnată pentru abuz în serviciu”.

Analizând sistematic conținutul acestor norme, ajungem la concluzia că legiuitorii statelor nominalizate au decis să reunească în cadrul uneia și aceleiași norme conduita intenționată și cea imprudentă manifestată de persoana publică în procesul îndeplinirii obligațiilor sale de serviciu. Nu susținem o asemenea poziție legislativă, întrucât ea pune, neîntemeiat, semnul egalității între două conduite diferite după gradul prejudiciabil pe care-l comportă. Pe bună dreptate, se subliniază în doctrină: „E inadmisibil ca unele și aceleiași fapte, dar comise cu diferite forme de vinovăție să fie amplasate sub egida aceleiași norme de incriminare” [9, p.102]. În același fâgaș, I. Serbinov semnaleză asupra inoportunității

comasării într-un singur articol al legii penale a neglijenței în serviciu și a abuzului de putere sau a abuzului de serviciu [22, p.18]. Fapta infracțională săvârșită în mod intenționat este mult mai gravă ca cea comisă din imprudență, raționament care a și determinat majoritatea legiuitorilor lumii să incrimineze în norme separate cele două comportamente. Pe aceeași cale a mers legiuitorul moldav (poziție pe care o îmbrățișăm cu vehemență), incriminând la art.327 CP RM abuzul de putere sau abuzul de serviciu și la art.329 CP RM – neglijența în serviciu.

După clarificarea dilemei privind forma vinovăției care caracterizează infracțiunile de neglijență în serviciu urmează să decidem dacă faptelor prevăzute la art.329 CP RM le sunt incidente ambele modalități ale imprudenței. Părerile oamenilor de știință variază și la acest capitol. Într-o opinie (ce-i drept, minoritară) infracțiunile examinate pot fi comise doar din neglijență, nu și cu încredere exagerată. De exemplu, D. Buda relevă că, din punctul de vedere al laturii subiective, infracțiunile analizate se caracterizează prin culpă sub forma neglijenței [6, p.70]. După V.N. Borkov, în cazul neglijenței în serviciu, făptuitorul nu-și îndeplinește obligațiile sale de serviciu nu în mod intenționat, ceea ce este caracteristic abuzului de putere sau abuzului de serviciu, dar din cauza uitării, neatenției sau a lipsei de pregătire adecvată [25, p.203].

De asemenea, V.A. Merzliakova susține că, deoarece legea penală trebuie interpretată *ad litteram* și ținând cont de faptul că în dispoziția normei de incriminare analizate nu se pomenește nimic despre încredere exagerată, ar trebui de considerat că infracțiunile în cauză pot fi comise, în exclusivitate, din neglijență [38, p.30]. Pentru a putea fi comisă cu încredere exagerată, autorul propune modificarea dispoziției normei, astfel încât să fie prevăzut că răspunderea penală pentru neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu survine atunci când făptuitorul manifestă încredere exagerată sau neglijență față de cele comise [38, p. 30].

Într-adevăr, analizând dispoziția normelor consemnate la art.329 CP RM, inclusiv titlatura articolului, sesizăm lipsa unei specificări a încrederei exagerate, în calitate de modalitate a imprudenței. În același timp, surprindem că cealaltă modalitate a imprudenței decurge, în mod aluziv, din expresia „*atitudine neglijentă*”, ca fiind cauza neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare de către persoana publică a obligațiilor sale de serviciu.

Drept reacție, S.Trofimov punctează: „Urmărind exact textul dispoziției alin.(1) art.293 din Codul penal al Federației Ruse (normă similară cu cea înscrisă la alin. (1) art.329 CP RM), trebuie de conchis că este posibilă de pedeapsă penală doar fapta comisă din neglijență. Dacă inculpatul, în cadrul procesului, va demonstra că a prevăzut posibilitatea cauzării urmărilor prejudiciabile, survenirea cărora nu le-a admis, acesta urmează a fi achitat de către instanța de judecată” [47].

Observăm că maniera legislativă de descriere a laturii subiective în conținutul art.329 CP RM creează probleme la determinarea modalității concrete a imprudenței pe care trebuie să o manifeste făptuitorul pentru imputarea neglijenței în serviciu. Totuși, nu putem îmbrățișa punc-

tul de vedere exprimat de S.Trofimov și V.A. Merzliakova, care îngustează sfera de aplicare a normelor examinate la ipoteza manifestării de către făptuitor a neglijenței. O asemenea poziție ar fi în stare să scoată de sub incidența legii penale cazurile în care persoana publică ar manifesta intenție față de fapta de neîndeplinire sau îndeplinire necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu, iar față de urmările prejudiciabile – imprudență. Or, tocmai această ipoteză se pretează cazului de comitere a neglijenței în serviciu cu încredere exagerată.

Suntem de părere că expresia „atitudine neconștiințioasă” din conținutul alin.(1) art.329 CP RM sugerează că infracțiunile cercetate pot fi comise cu încredere exagerată. Ce-i drept, această concluzie transpare cu dificultate. Pentru a înlătura posibilele neclarități în procesul aplicării art.329 CP RM, în ipoteza în care făptuitorul comite infracțiunea manifestând încredere exagerată, se impune ca firească avansarea propunerii *de lege ferenda* ca aceasta, ca formă a vinovăției, să fie specificată expres în dispoziția alin.(1) art.329 CP RM. Iar acest lucru este necesar inclusiv pentru a evidenția și cealaltă modalitate a imprudenței – neglijența; or, așa cum am arătat mai sus, respectiva formă a imprudenței rezultă doar implicit din sintagma „atitudine neglijentă”. În context, în doctrină se semnalizează, cu drept cuvânt, că respectiva sintagmă nu presupune atitudinea psihică a făptuitorului față de faptă și urmarea prejudiciabilă survenită, ci semnifică cauza neîndeplinirii sau a îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu [48, p.139; 43, p.73; 37, p.18].

S-ar părea ca titulatura art.329 CP RM să stabilească într-o manieră explicită respectiva modalitate a imprudenței. De fapt, expresia „neglijența în serviciu” are menirea de a caracteriza, în special, latura obiectivă a infracțiunilor consemnate la art.329 CP RM, nu însă cea subiectivă. Dacă termenul „neglijență”, din denumirea art.329 CP RM, ar desemna atitudinea psihică a făptuitorului față de cele comise, atunci ar rămâne fără conținut elementul material al infracțiunii, aceasta deoarece titulatura oricărui articol, inclusiv a celui supus analizei, trebuie să reflecte, cel puțin în linii generale, fapta prejudiciabilă. La o analiză atentă a denumirilor articolelor ce conțin norme incriminatoare, constatăm că acestea reflectă, într-o măsură mai mare sau mai mică, forma de exprimare a conduitei ilicite. De aceea, considerăm că termenul „neglijență” din denumirea art.329 CP RM redă esența conduitei persoanei publice, adică descrie latura obiectivă a infracțiunii.

La aceeași concluzie ajungem dacă facem o analiză a obârșiei perceptului incriminator supus investigației. La concret, menționăm că normele de incriminare specificate la art.329 CP RM și-au găsit consacrare în legislația penală a Republicii Moldova datorită influenței legislației fostei Uniuni Sovietice. De remarcat că atât în legislația penală a Federației Ruse (statul succesor al Uniunii Sovietice) cât și în majoritatea celorlalte state foste membre ale Uniunii Sovietice, în articolele similare celui supus cercetării este folosit termenul «жалатность». În același timp, pentru desemnarea neglijenței, drept modalitate normativă a imprudenței este utilizat cuvântul «небрежность».

Observăm diferența clară între cei doi termeni. Remarcăm, așadar, că în legislațiile penale ale statelor sus-indicate termenul «жалатность» nu redă atitudinea psihică a făptuitorului față de cele comise, ci conduita acestuia. Legiuitorul moldav a preluat acest termen pentru a denumi art.329 CP RM, traducându-l ca „neglijență”. Sesizăm astfel că cuvântul „neglijență” este folosit în legea penală cu două sensuri, fiind unul polisemantic.

De altfel, chiar și Dicționarul Explicativ Român [14, p.1621] atribuie acestei noțiuni un dublu sens. Acest lucru este, însă, inadmisibil pentru legea penală. În caz contrar, sunt ignorate regulile ortografice pentru elaborarea acesteia. Mai exact, sunt nesocotite regulile consemnate la lit. c) și h) alin.(1) art.54 din Legea Republicii Moldova cu privire la actele normative, nr.100 din 22.12.2017 [16], în corespundere cu care terminologia utilizată la elaborarea actului normativ trebuie să fie constantă și uniformă, fiind, de asemenea, utilizate, pe cât este posibil, noțiuni monosemantice.

Cel mai probabil, legiuitorul moldav și-a propus drept scop să reflecte latura subiectivă în titulatura normei. Poate. Totuși, raționamentele reliefate mai sus ne îndeamnă să reiterăm propunerea *de lege ferenda* sugerată *supra*, astfel încât să recomandăm legiuitorului modificarea denumirii art.329 CP RM. *In concreto*, propunem următoarea denumire: „Încălcarea din imprudență a obligațiilor de serviciu”. Avantajele unei asemenea denumiri sunt următoarele: a) elimină confuzia creată de termenul „neglijență” din titulatura articolului; b) redă esența generală a faptelor infracționale reunite sub egida art.329 CP RM; c) reflectă, fără rezerve, atitudinea psihică a făptuitorului față de cele comise.

Pentru a facilita procesul aplicării normelor analizate se impune ca forma vinovăției cu care trebuie să acționeze făptuitorul pentru antrenarea răspunderii penale în baza art.329 CP RM să fie stipulată, în mod expres, și în dispoziția normei de incriminare. În legislațiile penale ale unor state străine regăsim o asemenea consacrare juridică expresă în dispoziția normei incriminatoare a imprudenței în calitate de formă a vinovăției cu care acționează făptuitorul la săvârșirea faptei infracționale (este cazul art.315 din Codul penal al Armeniei [52], art.428 din Codul penal al Republicii Belarus [53], art.298 din Codul penal al României [8]).

N.D. Evloev și I.G. Minakova merg mai departe și propun ca dispoziția normei să nu reflecte imprudența în calitate de formă distinctă a vinovăției, ci să facă referință expresă la ambele sale modalități [30, p.10; 39, p.5]. Manieră similară de exprimare a laturii subiective sesizăm în cazul art.417 din Codul penal al Muntenegrului [59], în corespundere cu care constituie infracțiune „fapta funcționarului public exprimată în acționarea în mod necorespunzător prin încălcarea legii sau a altor reglementări, dacă știa sau ar fi putut să știe și a fost obligat să știe că acest lucru ar putea duce la...”. Formulări analogice, care, în mod explicit, scot în evidență ambele modalități ale imprudenței, întâlnim în cazul alin.(1) art.361 din Codul penal al Serbiei [63] și al art.258 din Codul penal al Sloveniei [64].

În ce ne privește, considerăm de prisos această distincție. Este limpede că termenul „imprudență” înglo-

bează cele două modalități ale sale: încrederea exagerată și neglijența. Pare a fi inutilă încărcarea textului art.329 CP RM cu termeni nenesecari. Mai mult, aceasta nu se potrivește tehnicii legislative moldave de construcție a componentelor de infracțiune.

Ca consecință logică la propunerea *de lege ferenda* înaintată, apare necesitatea excluderii expresiei „ca rezultat al unei atitudini neglijente sau neconștiincioase față de ele” din textul alin.(1) art.329 CP RM, fiind suficient reflectarea expresă a formei vinovăției în dispoziția normei. Același lucru îl sugerează autoarea M.A. Tineaia, referindu-se la art.293 din Codul penal al Federației Ruse [49, p.10]. Mai exact, dânsa menționează că, oricum, termenii nominalizați nu permit determinarea laturii subiective a infracțiunilor examinate cu suficientă claritate și exactitate [51, p.37].

Analizând sistematic conținutul altor norme incriminatoire din Partea Specială a Codului penal, sesizăm lipsa unor asemenea cauze ale unui sau altui comportament infracțional. De fapt, surprindem că acestea nu sunt catalogate drept semne ale componentei de infracțiune. Prin urmare, este superfluă specificarea acestora în tiparul art.329 CP RM. Ele nu facilitează în niciun mod procesul de interpretare și aplicare a art.329 CP RM. Din contra, utilizarea unor asemenea expresii îngreunează semnificativ acest proces.

Mai mult, nu este exclus ca, de altfel, cauza condusei imprudente a persoanei publice să fie alta decât atitudinea neglijentă sau neconștiincioasă față de obligațiile de serviciu îndeplinite. Are dreptate la. lu. Vasileva atunci când menționează: „O asemenea formulare legislativă, grație faptului că conține o listă exhaustivă a cauzelor neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu, exclude sau, cel puțin, pune sub semnul întrebării posibilitatea tragerii la răspundere penală, de exemplu, a unei persoane care și-a îndeplinit necorespunzător obligațiile de serviciu din cauza lipsei de experiență, lipsei unui nivel suficient de educație sau din cauza altor circumstanțe” [26, p.58].

S. Brânza, V. Stati și R. Popov notează într-o manieră similară: „...nu poate fi aplicat alin.(1) art.329 CP RM în cazul în care oricare alte cauze stau la baza neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare de către o persoană publică a obligațiilor de serviciu, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice” [5, p.876; 18, p.991-992]. O explicație asemănătoare regăsim la pct.12 din Hotărârea Plenului CSJ nr.7/2017: „În lipsa uneia dintre cele două cauze subiective, care stau la baza neîndeplinirii sau îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu, art.329 CP RM nu se va reține la încadrare”.

În alt registru, subliniem existența unei alte poziții doctrinare în ceea ce privește forma vinovăției cu care acționează făptuitorul la săvârșirea neglijenței în serviciu. Astfel, lu. S. Rubțova afirmă: „Neglijența în serviciu este comisă cu vinovăție mixtă, întrucât față de fapta prejudiciabilă făptuitorul manifestă intenție, iar față de urmarea prejudiciabilă – imprudență. Dar, în general, neglijența în serviciu este o infracțiune imprudentă” [45, p.17; 44, p.100].

O viziune similară au și alți autori [43, p.72]. Nu putem agreea un asemenea punct de vedere. Pentru început, se-

sizăm că autorul sus-enunțat se contrazice. E cu neputință ca infracțiunile de neglijență în serviciu să fie considerate fapte susceptibile de săvârșire cu vinovăție mixtă și din imprudență. Mai mult, potrivit regulii fixate la art.19 CP RM, infracțiunile săvârșite cu două forme de vinovăție se consideră infracțiuni intenționate. În aceste condiții, nu este clar cum infracțiunile prevăzute la art.329 CP RM pot fi considerate, concomitent, infracțiuni intenționate și infracțiuni imprudente. Mai mult, *supra* am demonstrat că infracțiunile examinate nu pot fi comise intenționat.

Dezacordul nostru față de opinia exprimată de lu. S. Rubțova are la bază și alte motive. În *primul rând*, pentru incidența formei mixte a vinovăției este necesar ca fapta față de care persoana manifestă intenție să formeze în sine infracțiune. În același făgaș, V. A. Kocerga notează că dubla formă a vinovăției este posibilă doar în cazul în care fapta prejudiciabilă fără survenirea urmărilor prejudiciabile ar constitui infracțiune [33, p.118]. În speță, neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare a obligațiilor de serviciu (fără cauzarea vreunei urmări prejudiciabile) nu constituie infracțiune.

În *al doilea rând*, accepțiunea doctrinară enunțată șterge diferența dintre vinovăția mixtă și încrederea exagerată; or, atunci când făptuitorul manifestă intenție față de faptă și imprudență față de urmare este incidență încrederea exagerată. Dar, încrederea exagerată este modalitate a imprudenței.

În *al treilea rând*, dacă am admite că infracțiunile prevăzute la art.329 CP RM sunt comise cu două forme de vinovăție, atunci ce s-ar întâmpla în ipoteza în care făptuitorul nu ar manifesta intenție față de faptă, dar neglijență?! Această situație nu se pretează conceptului de infracțiune comisă cu dublă formă de vinovăție. Însă, respectiva ipoteză este cea mai frecvent întâlnită în cazul neglijenței în serviciu, fapt rezultat din analiza practicii judiciare.

În *al patrulea rând* (probabil, cel mai important), vinovăția mixtă este caracteristică doar infracțiunilor în variantă agravată, adică infracțiunilor ce conțin semne calificative.

Din punctul de vedere al tehnicii legislative, componentele de infracțiune cu vinovăție mixtă presupun existența unei infracțiuni în varianta-tip și a unei infracțiuni în variantă agravată. Ambele infracțiuni sunt materiale. Infracțiunea în varianta agravată este formată din urmările primare (cele înscrise în infracțiunea în varianta-tip) și urmările prejudiciabile secundare (cele consacrate, exclusiv, în forma agravată a infracțiunii). De asemenea, infracțiunea în varianta agravată implică manifestarea de către făptuitor a unei atitudini psihice intenționate față de faptă și urmările prejudiciabile primare, și a unei atitudini psihice imprudente față de urmările prejudiciabile secundare. Toate acestea demonstrează că norma de la alin.(1) art.329 CP RM nu poate să conțină forma mixtă a vinovăției.

S-ar părea că acest lucru este posibil în cazul infracțiunilor prevăzute la alin.(2) art.329 CP RM. Totuși, aceasta este doar o aparență, întrucât la alin.(2) art.329 CP RM nu este consemnată o variantă agravată de infracțiune, ci două variante-tip de infracțiune. Susținem cele evocate în doctrină, precum că două forme de vinovăție pot exista

paralel doar în cazul componentelor de infracțiune calificative [48, p.139; 17, p.169; 41, p.133]. În lipsa unor componente calificative (așa cum este și cazul art.329 CP RM), nu putem vorbi de urmări prejudiciabile primare și urmări prejudiciabile secundare. Acestea, însă, sunt inerente unei infracțiuni săvârșite cu două forme de vinovăție.

În final, evidențiem că nu doar din punct de vedere teoretic, dar și din punct de vedere practic este important a distinge infracțiunea săvârșită cu dublă formă de vinovăție de infracțiunea comisă cu încredere exagerată, aceasta - deoarece de aici derivă alte consecințe juridico-penale; or, așa cum se desprinde din textul art.19 CP RM, infracțiunea săvârșită cu două forme de vinovăție, în definitivă, este considerată infracțiune intenționată. Respectiv, sunt diferite consecințele atunci când făptuitorul este tras la răspundere penală pentru săvârșirea unei infracțiuni intenționate și atunci când pentru săvârșirea unei infracțiuni imprudente (de exemplu, în acord cu alin.(2) art.72 CP RM, persoanele condamnate la închisoare pentru săvârșirea unor infracțiuni din imprudență execută pedeapsa în penitenciare de tip deschis).

Referințe bibliografice:

- Airapetean A., Ioniță D., Prodan S., Popov R. *Drept penal. Partea Specială: Note de curs. (Ciclul I)*. Chișinău, 2013, 350 p. <http://www.usem.md/uploads/files/Note de curs drept ciclul 1/041 - 054 - Drept penal Partea speciala I, II.pdf> (vizitat 20.07.2018).
- Barbăneagră A., Berliba V., Bârgău M. et al. *Comentariu la Codul penal al Republicii Moldova*. Chișinău: ARC, 2003, 836 p.
- Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. et al. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier, 2005, 656 p.
- Barbăneagră A., Alecu Gh., Berliba V. et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. (Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale)*. Chișinău: Sarmis, 2009, 860 p.
- Brânza S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol. II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, 1300 p.
- Buda D. Infracțiunile de serviciu sau în legătură cu serviciul. În: *Revista transilvană de științe administrative*, 1999, nr.1(2), p.67-75.
- Codul penal al Republicii Moldova. Nr. 985 din 18 aprilie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129, republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74. În vigoare din 12 iunie 2003.
- Codul penal al României în redacția din 2009. În: *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr.510.
- Copețchi S. Observații critice față de tratamentul sancționator inechitabil admis de legiuitorul moldav în procesul incriminării unor fapte infracționale: cazul art.329 din Codul penal. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis Moldaviae”*, 2019, nr.3(123), p.98-107.
- Cușnir V. *Specificul calificării infracțiunilor comise de persoanele cu funcție de răspundere*. Chișinău, 2013. 96 p.
- Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 02 februarie 2016. Dosarul nr.1ra-8/2016 http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=5704 (vizitat 27.05.2018).
- Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 27 iunie 2017. Dosarul nr.1ra-531/2017 http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=9212 (vizitat 26.05.2018).
- Diaconescu Gh., Duvac C. *Tratat de drept penal: Partea Specială*. București: C.H. Beck, 2009, 1158 p.
- Dicționar explicativ ilustrat al limbii române / Coord. Eugenia Dima*. Chișinău: ARC: Gunivas, 2007, 2280 p.
- Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu”, nr.7 din 15.05.2017 http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=216 (vizitat 20.06.2017).
- Legea Republicii Moldova cu privire la actele normative, nr.100 din 22.12.2017. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2018, nr.7-17.
- Macari I. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială*. Chișinău: CE USM, 2003, 509 p.
- Poalelungi M., Dolea I., Vizdoagă T. et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013, 1192 p.
- Sentința Judecătorei Cahul (sediul Central) din 14 ianuarie 2010. Dosarul nr.1-437/2009 https://jch.instante.justice.md/apps/pdf_generator/base64/create_pdf.php (vizitat 28.05.2018).
- Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 27 octombrie 2015. Dosarul nr.1-82/2015 https://jc.instante.justice.md/apps/pdf_generator/base64/create_pdf.php (vizitat 24.05.2018).
- Sentința Judecătorei Edineț (sediul Central) din 06 aprilie 2012. Dosarul nr.1-20/2012 https://jed.instante.justice.md/apps/pdf_generator/base64/create_pdf.php (vizitat 21.06.2018).
- Serbinov I. Latura subiectivă a infracțiunilor de neglijență în serviciu (art.329 din Codul penal). În: *Revista Națională de Drept*, 2017, nr.11, p.11-19.
- Udroiu M. *Fișe de drept penal. Partea Specială. Ediția a III-a, revăzută și adăugită*. București: Universul Juridic, 2016, 483 p.
- Безверхов А.Г. Должностные (служебные) преступления и проступки: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Казань, 1995, 234 с.
- Борков В.Н. Преступления против осуществления государственных функций, совершаемые должностными лицами: Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук. Омск, 2015, 405 с.
- Васильева Я.Ю. Некоторые проблемы квалификации халатности и легализации преступных доходов по уголовному законодательству России. В: *Сибирский юридический вестник*, 2015, №3(70), с.55-62.
- Волженкин Б.В. Служебные преступления. Москва: Юристъ, 2000, 368 с.
- Гладких В.И., Курчеев В.С. Уголовное право России. Общая и Особенная части. Москва: Новосибирский государственный университет, 2015, 614 с.
- Динека В.И. Ответственность за должностные преступления по уголовному праву России: Уголовно-правовой и криминологический аспект: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 2000, 64 с.
- Евлов Н.Д. Уголовная ответственность и наказание за неосторожные преступления: Автореферат дис-

- сертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ставрополь, 2001. 26 с.
31. Иванчин А.В., Каплин М.Н. Служебные преступления: Учебное пособие. Ярославль: ЯрГУ, 2013, 108 с.
32. Изосимов С.В., Царев Е.В. Возможна ли умышленная халатность? В: Пробелы в российском законодательстве, 2008, №1, с.231-233.
33. Кочерга В.А. Халатность: содержательные, компаративистские, правоприменительные аспекты: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Краснодар, 2017, 204 с.
34. Кузнецов А.П., Маслова Е.В. Проблемы конструирования субъективных признаков некоторых составов преступлений против государственной власти, интересов государственной службы и службы в органах местного самоуправления (гл. 30 УК РФ). В: Юридическая техника, 2013, №7 (ч. 2), с.353-355.
35. Курс российского уголовного права. Особенная часть / Под ред. В.Н. Кудрявцева, А.В. Наумова. Москва: Спарк, 2002, 1040 с.
36. Лосев В.В. Преступления против интересов службы: юридический анализ и правила квалификаций. Минск: Амалфея, 2010, 176 с.
37. Луканини И.А. Дискуссионные вопросы оценки субъективной стороны халатности. В: Современная наука: актуальные проблемы теории и практики, 2011, №3, с.18-21.
38. Мерзлякова В.А. Некоторые особенности субъективных признаков халатности. В: Вестник МГОУ. Серия «Юриспруденция», 2014, №3, с.29-32.
39. Минакова И.Г. Халатность: уголовно-правовые и криминологические аспекты: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону, 2008, 205 с.
40. Особенная часть Уголовного кодекса Российской Федерации: комментарий, судебная практика, статистика / Под ред. В.М. Лебедева, А.В. Галахова. Москва: Городец, 2009, 1168 с.
41. Рарог А.И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений. Москва: Проспект, 2006, 224 с.
42. Российское уголовное право. Особенная часть / Под ред. В.С. Комиссарова. Питер, 2008, 720 с.
43. Рубачева Е.Л., Матлашевская О.М. Некоторые проблемы в понимании халатности. *In: Общество и право*, 2016, №1 (55), с.72-74.
44. Рубцова Ю.С. Уголовно-правовая характеристика преступной халатности при производстве предварительного расследования в форме дознания. В: Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России, 2016, №4(72), с.97-102.
45. Рубцова Ю.С. Должностная халатность при производстве предварительного расследования в форме дознания (уголовно-правовые и криминологические вопросы): Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Санкт-Петербург, 2017, 25 с.
46. Рыжанков А.Ю. Незаконное привлечение к уголовной ответственности за служебную халатность как нарушение права человека на правосудие. В: Полоцкий государственный университет, 2016, с.185-192.
47. Трофимов С. Составы неосторожных преступлений в УК сформулированы небрежно <https://www.lawmix.ru/comm/6622> (vizitat 15.06.2018).
48. Тыняная М.А. Проблемы уголовно-правовой оценки субъективных признаков в составе халатности. В: Вестник Томского государственного университета, 2011, с.138-141.
49. Тыняная М.А. Уголовно-правовая характеристика халатности: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Томск, 2013, 234 с.
50. Тыняная М.А. Отграничение халатности от злоупотребления должностными полномочиями и превышения должностных полномочий. В: Правовые проблемы укрепления российской государственности. Часть 62, 2014, с.30-32.
51. Тыняная М.А. Новая редакция уголовно-правовой нормы об халатности. В: Правовые проблемы укрепления российской государственности. Сборник статей Томского государственного университета, 2016, с.34-37.
52. Уголовный кодекс Республики Армения <http://www.parliament.am/legislation.php?ID=1349&lang=rus&sel=show#11a> (vizitat 20.06.2018).
53. Уголовный кодекс Республики Беларусь <http://xn---ctbcgfviccvibf9bq8k.xn--90ais/statya-428> (vizitat 20.08.2018).
54. Уголовное право. Особенная часть / Под ред. И.Я. Козаченко, З.А. Незнамова, Г.П. Новоселова. Москва: НОРМА-ИНФРА, 2001, 960 с.
55. Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник / Под ред. Л.В. Иногамовой-Хегай, А.И. Рарога, А.И. Чучаева. Москва: ИНФРА-М, 2008, 800 р.
56. Царев Е.В. *Возможна ли умышленная халатность? В: „Черные дыры“ в российском законодательстве*, 2008, №1, с.217-218.
57. Царев Е.В. Уголовное законодательство об ответственности за халатность: История, современность, перспективы развития: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2009, 31 с.
58. Царев Е.В. Перспективы развития нормы, предусматривающей ответственность за халатность (ст. 293 УК РФ). В: Юридическая техника, 2012, №6, с.604-607.
59. *Criminal Code of Montenegro* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/6411/file/Montenegro_CC_am2011_en.pdf (vizitat 03.09.2018).
60. *Criminal Code of the Kingdom of Norway* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/3523/file/Norway_General_Civil_Penal_Code_1902_amended_2005-eng.pdf (vizitat 03.09.2018).
61. *Criminal Code of the Kingdom of Sweden* <https://www.legislationline.org/download/action/download/id/1700/file/4c405aed10fb48cc256dd3732d76.pdf> (vizitat 03.09.2018).
62. *Criminal Law of the Republic of Latvia* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/4795/file/Latvia_CC_am2013_en.pdf (vizitat 03.09.2018).
63. *Criminal Code of the Republic of Serbia* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/5480/file/Serbia_CC_am2012_en.pdf (vizitat 03.09.2018).
64. *Criminal Code of the Republic of Slovenia* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/3773/file/Slovenia_CC_2008_en.pdf (vizitat 03.09.2018).

